

CONGRÉS
DE CULTURA
CATALANA

fundació
congrés
de cultura
catalana
////

L'escenari infinit: el futur de la festa i la cultura al carrer

Taula de «Cultura i diversitat»

Àmbit 4. Com ens cohesionem

Lloc: Antic Ajuntament. C/ Major, 41. Tarragona

Data: 14 de setembre de 2024

Relator: Arnau Curto

Quan parlem de cultura i diversitat sorgeixen moltes qüestions al voltant de dues paraules aparentment simples, però que amaguen una complexitat fascinant. Per exemple; què vol dir cultura popular? I què vol dir integrar-se en ella? Som nosaltres els que ens hem d'integrar en aquesta cultura per fer-la realitat? O és la població nouvinguda la que, portant la seva cultura pròpia, l'ha d'integrar a casa nostra per a què nosaltres passem a formar-ne part? Poden conviure dues cultures diferents sota el mateix paraigua de la cultura popular, és a dir, aquella que genera i cultiva el propi poble? Déu n'hi do el que sorgeix de dues paraules.

Els conceptes de cultura i diversitat ens encaminen cap a un supòsit nostrat al Camp de Tarragona: les colles castelleres. Entitats que generen un espai que, en les darreres dècades, s'ha erigit com l'estendard de la convivència dins de la cultura participativa.

Una colla castellera la formen persones de diferent origen, ètnia, creences i orientacions sexuals. Gent gran, gent jove, infants i adults, homes, dones i altres identitats personals. Es tracta d'un model d'integració i diversitat canònic. I és que no hi ha cap mena de discussió fora del context de "fer castells" dins una colla. Això atorga al fet casteller una característica d'acolliment. La capacitat d'obrir les portes d'un local d'assaig sense fer distinció és un element clau d'integració i convivència.

Les colles castelleres es poden vincular a un barri en concret. I els barris són la mínima expressió de convivència entre llars en una mateixa localitat. En molts casos, el barri genera un sentiment de pertinença. "Jo soc d'aquí". Del Cós del Bou, de Sant Pere i Sant Pau, de Campclar, de Gràcia, de Sants... És en la participació del dia a dia del barri que trenca aquella barrera que separa "residir al barri" o "ser del barri".

Les barreres existeixen i són els principals murs que impedeixen la integració.

1. Models d'integració diferents i la qüestió de l'estatus

El trencament dels murs i el repte de la integració requereix un esforç per explicar coses que des de la cultura popular es donen per sobreenteses. La integració no apareix de forma espontània.

Dins d'aquest context, la cultura popular parteix d'uns prejudicis, com que és "integradora" i "cohesionadora", però també té els seus punts negatius que s'ignoren.

Arreu del país trobem exemples d'entitats o col·lectius en els quals formar-ne part aporta un cert renom local o un estatus social. O el fet de, dins les mateixes agrupacions, participar en una forma o una altra varia la importància simbòlica hom pot adquirir. Tornat al món dels castells, ens

referim aquella separació d'estatus que hi ha entre la gent del tronc i la de la pinya. Els escollits i la gent de galeres.

I és que qualsevol acció o activitat social que tingui un element d'estatus, té també una barrera d'accés per definició. Això reforça aquesta idea d'identitat i de sentiment de pertinença. Alhora que (i per contrapartida), genera dinàmiques d'exclusivitat, creades al seu torn per altres dinàmiques de grup. Un fet que necessita una profunda reflexió per a afavorir l'accés a la participació de la cultura popular.

2. Població nouvinguda i participació social

Com integrem a la població nouvinguda a la festa, entesa com una de les expressions més grans de cultura popular? Prenem per exemple el cas concret de la ciutat de Tarragona.

La capital del Tarragonès és una ciutat urbanísticament desestructurada, on els seus barris han tingut una identitat festiva pròpia ençà de la seva construcció a mitjan del segle XX, amb una població vinguda d'altres indrets de l'Estat espanyol que van portar amb elles les seves mostres d'expressió cultural per refugiar-se en els seus referents que són diferents dels existents a la ciutat. Malgrat els intents d'apropar les festes de Santa Tecla als barris de Ponent, amb més o menys acceptació, una idea que es posa sobre la taula és crear vasos comunicants entre les celebracions. No parlem de portar la festa al barri, sinó d'apropar totes dues festes al mateix temps, no transportant la celebració, sinó els veïns que la fan possible. El principal repte és barrejar totes dues realitats de forma orgànica, sense forçar-ho.

I és que la culpa de la fragmentació urbanística de la ciutat no és pas de la cultura popular. Ans al contrari: la festa pot ser una eina per

integrar societats que, compartint en un mateix indret, conceben les seves mostres de cultura de formes diferents.

Si totes dues festes comparteixen valors similars, encara que tinguin formes d'expressió notablement diferenciades, podrien enfortir la cultura popular de l'indret i els seus vincles veïnals.

3. El carrer, el 'camp de batalla' de la cultura popular

El principal vincle d'unió entre tota la cultura popular del país és un: el carrer. Un acte tan senzill com ocupar l'espai públic amb una cadira i una carmanyola fa que la cultura popular empoderi i cohesioni la població.

En un context social i econòmic com el que viu el país en aquest segon quart de segle, en el qual la gentrificació ja ha deixat de ser un problema exclusiu de les grans ciutats i ha arribat a altres localitats turístiques del país, incloent en alguns casos pobles petits, l'espai públic és el camp de batalla de la cultura popular.

Les terrasses dels bars han inundat els carrers i les places, aquells llocs on les expressions culturals es fan fortes, no només per festa major. Aquesta privatització de l'espai i aquestes tensions entre restauradors i veïns, són el que pot fer trontollar allò que entenem per cultura popular.

Encara més. Si bé la cultura popular d'un indret és un fet del qual tothom en pot gaudir, trobem casos on aquestes mostres d'expressió popular d'un país escomercialitzen com a reclam turístic, prenent per exemple les diades castelleres ideades i adreçades per a visitants ocasionals que poden no comprendre els codis, arribant a situacions dantesques, com el soroll constant en places castelleres quan una colla intenta un castell d'extrema dificultat.

4. El debat entre cultura popular i tradicional

Quina és la diferència entre popular i tradicional, en referència a la cultura? Com és de permeable la societat catalana a l'hora d'incorporar noves formes d'expressió cultural?

Així com els pobles nòmades han anat transitant pel món integrant en la seva tradició elements d'aquells llocs per on han passat, a casa nostra ha passat el mateix, però a la inversa. Catalunya ha estat terra d'acollida i ha anat recollint diverses mostres de cultura d'arreu del món que, si bé no són tradició històrica del país, no deixen de ser cultura popular.

Aquí es genera un debat important, de molta profunditat i complexitat. Fins a quin punt estem disposats a integrar aquelles cultures populars -en plural- que no codifiquem com a pròpies, malgrat que és un fet que Catalunya s'ha bastit d'elements populars d'origen divers?

El fonamentalisme del “nosaltres i ells” pot esdevenir un perill per la cultura popular catalana, ja que aquesta hostilitat no convida a la participació de la població nouvinguda.

Si a aquest fet li sumem que les noves generacions tampoc prenen part de la cultura popular amb tanta empena com anys enrere, el risc que aquesta cultura es deteriori és molt alt.